

Trafi

Liikenteen turvallisuusvirasto
Trafiksäkerhetsverket

PÄÄTÖS

Suomen Autokoululiitto ry
Ratamestarinkatu 11
00520 Helsinki

Päiväys/
Datum 5.4.2016

Dnro/Dnr TRAFI/ 108781/03.04.03.06/2016

Viite/
Referens Sähköpostihakemus 30.3.2016

Asia A1-, A2- ja A-luokan kuljettajaopetus

Päätös Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy opetussuunnitelman. Hyväksyntä on voimassa 5.4.2016 – 5.4.2021, mutta se voidaan peruuttaa tai sitä voidaan muuttaa, mikäli aihetta siihen ilmenee. Hyväksynnän mukainen opetussuunnitelma tulee olla kaikkien A1-, A2- ja A-luokan kuljettajaopetusta antavien ja opetukseen osallistuvien saatavilla.

Tämä päätös ei muuta sitä, mitä muutoin on säädetty ajo-oikeutta varten annettavasta kuljettajaopetuksesta.

Säädösperusta Ajokorttilaki 37§, 1 momentti

Maksu 110€

Marko Rajamäki

Yksikönpäällikkö

Veijo Tuononen

Erityisasiantuntija

Liite Opetussuunnitelma, A1-, A2 ja A-luokat

SAKL OPETUSSUUNNITELMA 2015 Ajokorttiluokat A1, A2 ja A - peruskoulutus

Johdanto

Opetussuunnitelma on laadittu siten, että se soveltuu käytettäväksi A1- , A2- ja A-luokkien peruskoulutuksissa. Tämän opetussuunnitelman lisäksi on laadittu erilliset suunnitelmat A1- ja A2-luokkien ajokorttien korottamiseksi kuljettajaopetuksella.

Tämän opetussuunnitelman sisältöjen jäsentäjänä on 5-tasoinen malli, jossa kuljettajaa ja ajamista tarkastellaan moottoripyörän käsittelyn, liikennetilanteiden hallinnan, ajamisen tavoitteiden, henkilökohtaisten edellytysten sekä sosiaalisen ympäristön kautta. Nämä viisi näkökulmaa muodostavat kokonaisuuden, joka ohjaa kuljettajan toimintaa ja selviytymistä liikenteessä.

Varsinaisen opetussuunnitelman lisäksi tässä suunnitelmassa esitellään oppimisen ja opetuksen keskeisiä periaatteita ja opetusmenetelmiä.

Päätavoitteena on, että koulutusvaiheen jälkeen oppilas omaa sellaiset tiedot, taidot ja asenteet, että hän kykenee itseään ja muita tienkäyttäjiä vaarantamatta toimimaan itsenäisenä kuljettajana. Uusi motoristi suhtautuu realistisesti omaan ajotaitoonsa ja on motivoitunut kehittämään itseään kuljettajana. Hän ymmärtää, että hänen ajotapansa ja liikennekäyttäytymisensä vaikuttaa yleiseen mielikuvaan moottoripyöräilystä ja tuntee vastuunsa myös tältä osin.

Moottoripyöräilylle tyypillistä Suomen olosuhteissa on kausiluontoisuus. Tämä luo tarvetta jokakeväiselle harjoittelulle ja koulutukselle. Tätä on erityisesti korostettava opetuksen kuluessa. Ajokauden mukanaan tuoma taito ja varmuus ovat ajotauon jälkeen entistä alemmalla tasolla.

1 TAVOITTEET JA PERUSTAJIDOT

1.1 Vastuullisuus kuljettajaopetuksen päätavoitteena

Kuljettajaopetuksen päätavoitteena on edistää oppilaan kehittymistä vastuulliseksi kuljettajaksi. Vastuullisuus liittyy turvallisuuteen, sosiaalisuuteen, ekologisuuteen ja haluun arvioida omaa toimintaa ja sen vaikutuksia.

1.1.1 Turvallisuus

Vastuullinen kuljettaja hallitsee ajoneuvonsa sijainnin, suunnan sekä nopeuden ja osaa liikennesäännöt. Hän osaa ajaa eri olosuhteissa itsenäisesti ja

suunnitelmallisesti. Hän tunnistaa myös omasta itsestään, muista tienkäyttäjistä, moottoripyörästä ja liikenneympäristöstä tulevia riskejä ja pyrkii sovittamaan oman ajamisensa niiden mukaan, esimerkiksi alentamalla ajonopeuttaan. Riskitilanteiden ennakointi ja välttäminen ovat kuljettajan vastuista tärkeimmät.

Turvallisuustavoite korostuu moottoripyöräkoulutuksessa erityisesti siksi, että moottoripyöräilijä ja matkustaja ovat onnettomuustilanteissa suojattomia. Myös riittävien turvavarusteiden oikea käyttö on tärkeää.

1.1.2 Sosiaalisuus

Sosiaalisuus liikenteessä tarkoittaa sitä, että kuljettaja toimii turvallisuutta edistävien normien mukaan, kunnioittaa muiden tienkäyttäjien oikeuksia, osaa ennustaa toisten toimintaa ja toimii vastavuoroisesti itse ennustettavasti sekä osaa pitää omat tunteensa hallinnassa. Moottoripyörän näkyminen erilaisissa olosuhteissa on tärkeää. Erityisen tärkeää on ottaa huomioon liikenteen heikoimmat osalliset; lapset, iäkkäät sekä liikuntarajoitteiset.

1.1.3 Ekologisuus

Kuljettajalla on vastuu myös ympäristöstä. On huolehdittava siitä, että moottoripyöräilyn aiheuttamat huolto- ja ajopäästöt sekä melu haittaavat ympäristöä mahdollisimman vähän eikä luontoa rasiteta väärillä ajopaikan valinnoilla.

1.1.4 Oman toiminnan arviointi

Jokainen oppilas tuo kuljettajaopetukseen oman ainutlaatuisen persoonallisuutensa ja tapansa suhtautua asioihin. Kuljettajaopetuksen tehtävänä ei ole yrittää muuttaa ihmisen perusluonnetta, eikä se voi sitä tehdä. Mutta vastuullinen kuljettaja suhtautuu realistisesti omaan ajotaitoonsa ja haluaa kehittää itseään kuljettajana. Vastuullisen kuljettajan voidaan edellyttää tiedostavan ja ottavan huomioon oman persoonallisuutensa, tavoitteidensa ja valintojensa vaikutukset liikenteessä, erityisesti silloin, kun ne vaikuttavat turvallisuuteen, muihin tienkäyttäjiin tai ympäristöön.

Omaan käyttäytymiseen ja elämänhallintaan liittyvien tekijöiden tunnistaminen liikenteen riskitekijöinä ja niiden hallinta on erityisen painotettava asia nuorten kuljettajien koulutuksessa.

Edellä luetellut kuljettajaopetuksen tavoitteet ohjaavat oppimista. Tavoitteita ei omaksuta hetkessä, vaan ne rakentuvat ja täydentyvät oppimisprosessin kuluessa. Opettajan ja tutkinnon vastaanottajan tärkeä tehtävä on palautteen avulla suunnata ja tukea oppimista tavoitteiden suuntaan.

1.2 Vastuullisen kuljettajan perustaidot

Kuljettajaopetuksen ensisijaisena tehtävänä ei ole valmentaa oppilasta kuljettajantutkintoa varten, mutta tutkintomenestys voidaan saavuttaa opetuksen ja tutkinnon yhteisten päämäärien ansioista. Tutkinnossa arvioidaan, kuinka hyvin kuljettajaopetuksen tavoite – vastuullisuus – on sisäistetty. Sisäistäminen näkyy käytännön liikennetilanteissa ajamisen eri osa-alueilla, jolloin sitä voidaan myös arvioida. Arvioinnin kohteeksi tulevat siten vastuullisen kuljettajan perustaidot:

- Havainnointi ja arviointi
- Nopeudensäätely
- Merkinannot
- Ajolinjat
- Ajovuorot
- Etäisyys muihin tienkäyttäjiin
- Liikenteenohjauksen noudattaminen
- Matkan suunnittelu ja itsenäinen toteuttaminen
- Oman toiminnan arviointi

2 PERUSKOULUTUKSEN SISÄLLÖT

Oppilaalle on annettava teoriaopetusta A1-, A2- tai A-luokkaa varten vähintään 12 tuntia. Tämän opetussuunnitelman mukaan näistä vähintään kuusi tuntia on B -oppitunteja ja kuusi A -erityistunteja. Kuitenkin jos oppilaalla on jo voimassaoleva B-luokan ajo-oikeus, teoriaopetuksen vähimmäismäärä on 6 A-teoriatuntia.

Ajo-opetusta on annettava vähintään 9 tuntia, joka jakautuu käsittelyharjoituksiin ja ajo-opetukseen liikenteessä. Opetusta maantiellä on oltava vähintään 2 tuntia. Kuitenkin jos oppilaalla on jo voimassaoleva B-luokan ajo-oikeus, ajo-opetuksen vähimmäismäärä on 6 tuntia, josta maantiellä 1 tunti.

Edellä mainittujen tuntien lisäksi kurssiin kuuluu itseopiskelua oppikirjan ja esimerkiksi e-autokoulun avulla. Itseopiskelua ovat erilaiset tehtävät ja itsearviot.

Saatuun määrätyn opetuksen kokelas osallistuu kuljettajatutkintoon: ensin teoriakokeeseen ja sitten ajokokeeseen.

2.1 Teoriaopetus

Teoriatunnin pituus on 45 minuuttia. Parhaisiin oppimistuloksiin päästään, kun tunteja on kaksi tai enintään kolme päivässä. Seuraavia oppituntien aiheita on jäsennelty siten, että kaksi A-aihetta kestävät yhteensä kahden oppitunnin verran.

Opetustila voi olla joko fyysinen tai virtuaalinen tila. Teoriaopetusta annettaessa on käytettävä reaaliaikaisen näkö- ja kuuloyhteyden mahdollistavaa video- tai muuta vastaavaa teknistä käyttöyhteyttä. Käyttöyhteyttä käytetään myös etäopetuksessa oppitunnille osallistuvan tunnistamisessa. Teoriaopetus voidaan välittää teknisen käyttöyhteyden välityksellä useampaan muuhun tilaan, jolloin jossakin opetustilassa oleva vaatimukset täyttävä opettaja voi vastata kaikissa opetustiloissa olevien oppilaiden opetuksesta. Käyttöyhteyden avulla oppilaalla pitää olla jatkuva yhteys opettajaan ja yhteysmahdollisuus muihin oppitunnille osallistuviin sekä mahdollisuus esittää kysymyksiä ja vastata opettajan esittämiin kysymyksiin. Virtuaaliopetuksessa keskittymiseen soveltuva tila on esimerkiksi oppilaan koti.

Kuljettajaopetuksen päätavoitteita ei käsitellä erikseen, vaan ne nostetaan esille jokaisen aiheen kohdalla. Samoin eri aiheissa korostetaan tarpeen mukaan vastuullisen kuljettajan perustaitoja. Lähes kaikkien aiheiden kohdalla käsitellään niihin liittyviä tyypillisiä riskejä ja niiden välttämiskeinoja. Oppituntien aiheet ovat:

A 1 Moottoripyöräilyn erityispiirteet 30 min

- Erityispiirteet
- Moottoripyöräkurssi
- Ajokorttiluokat moottoripyörille
- Liikennejärjestelmä
- Moottoripyöräily on riskialtista
- Moottoripyörällä selviytymisen edellytykset

Tunnin tavoitteena on luoda yleiskuva moottoripyörällä liikkumisen erityispiirteistä ja selviytymiskeinoista. Aihe on orientoiva johdanto seuraaville aiheille.

A 2 Moottoripyörä ja sen perushallinta 60 min

- Moottoripyörätyypit ja eri kokoiset pyörät
- Moottoripyörän hallintalaitteet
- Jarrujen tarkastus
- Valojen testaus
- Renkaiden tarkastus
- Ajoonlähtötarkastus
- Ajoasento
- Ajokokeen käsittelytehtävät

Tavoitteena on oppia tuntemaan moottoripyörän perusrakenne sekä erilaisten moottoripyörien erot käyttöturvallisuuden kannalta. Tavoitteena on myös hahmottaa moottoripyörän hallinnan perusteet hitaassa nopeudessa.

A 3 Moottoripyöräilijän ajovarusteet 30 min

- Aktiivinen ja passiivinen turvallisuus
- Moottoripyöräkypärät
- Visiirit ja ajolasit
- Ajojalkineet ja -käsineet
- Ajoasut

Tavoitteena on oivaltaa kuljettajan ja matkustajan suojoarusteiden ja niiden oikean käytön välttämättömyys.

A 4 Moottoripyörällä liikennetilanteissa 60 min

- Havainnointi
- MP:n näkyminen
- Ajonopeus
- Pysähtymismatka
- MP:n sijainti
- Ajolinjat
- Kaista-ajo
- Risteysajo
- Liikenteenohjaus

Tavoitteena on oppia soveltamaan liikennesääntöjä ja turvallisen ajamisen perustaitoja ajettaessa moottoripyörällä tavanomaisissa liikennetilanteissa.

A 5 Moottoripyörällä maantienopeuksissa 60 min

- MP:n ohjaaminen kallistamalla
- Työntöohjaus
- Kaarreaajo
- MP:n pysäyttäminen
- Maantieajon riskejä
- Ohittaminen

Tavoitteena on oppia nopeuden vaikutus, ennakoitaitoa ja hallintataitoa ajettaessa moottoripyörällä maantienopeuksissa.

A 6 Moottoripyöräilijän vaaratilanteiden välttäminen 30 min

- Kuljettaja ja sisäiset riskit
- Ajoneuvo
- Ajotapa

Tavoitteena on oppia tunnistamaan riskejä ja niihin selviytymisohjeita moottoripyörällä ajettaessa. Aihe on samalla yhteenvedo kurssin aiheista.

B4 Vastuullisen kuljettajan perustaidot

- Havainnointi ja arviointi
- Nopeudensäätely ja tilannenopeus
- Merkinannot
- Ajolinjat
- Ajovuorot
- Etäisyys muihin
- Liikenteenohjauksen noudattaminen
- Matkan suunnittelu ja itsenäinen toteuttaminen
- Oman toiminnan arviointi

B5 Liikenteen vuorovaikutus

- Ennakointi ja ennakoitavuus
 - Vuorovaikutustaidot
 - Liikenteen erityisryhmät ja niiden käyttäytyminen
- Muihin tienkäyttäjiin liittyviä riskejä*

B6 Liikenneympäristö ja liikenteenohjaus

- Liikenneympäristöt
 - Liikennesäännöt
 - Tiemerkinnot
 - Liikennemerkit
 - Liikennevalot
 - Liikenteen ohjaaja
- Liikenneympäristöön liittyviä riskejä*

B7 Ajaminen taajamaliikenteessä

- Liikenteeseen liittyminen
 - Liikenteessä ajaminen
 - Liikenteestä poistuminen
- Taajamassa ajoon liittyviä riskejä*

B8 Risteysajo - Ajolinjat

- Risteystä lähestyessä
 - Ajolinjat perussäännön mukaan
 - Ajolinjaa ohjaavat merkit
 - Ajolinjat erityistapauksissa
- Ajolinjoihin liittyviä riskejä*

B9 Risteysajo - Ajovuorot

- Ajovuorot perussäännön mukaan
 - Ajovuoroa ohjaavat merkit
 - Ajovuoroa ohjaavat liikennevalot
 - Ajovuoro erityistapauksissa
 - Rautatien tasoristeys
- Ajovuoroihin liittyviä riskejä*

2.2 Ajo-opetus

Ajotunnin pituus on 50 minuuttia. Seuraavassa on lueteltu ajo-opetuksen aiheet

1. Käsittelyharjoitukset ja käsittelytehtävät

1.1 Moottoripyörän perushallinta

- ajovarusteet ja ajoon valmistautuminen
- moottoripyörän laitteet ja turvatarkastus
- moottorin käynnistys ja sammutus
- pyörän käsittely paikallaan
- moottoripyörä sivuseisontatuella ja sivuseisontatuelta
- moottoripyörän taluttaminen
- ajoasento
- liikkeellelähtö ja pysäyttäminen
- sujuva lähtö ja pysäyttäminen
- mäestä liikkeellelähtö
- vaihteiden vaihtaminen kiihdytettäessä ja jarrutettaessa
- katseen oikean käytön merkitys kaikessa pyörän hallinnassa

1.2 Tasapainon hallinta ja ajamisen perusteet

- hitaasti ajaminen
- pyörän kääntäminen ja ympyrän ajaminen
- pujottelu

1.3 Jarrutustavat ja tehokas jarrutus

- takajarrun käyttö
- etujarrun käyttö
- jarrutus molemmilla jarruilla
- yhdistelmä- ja lukkiutumattomat jarrut

1.4 Moottoripyörän ohjaaminen

- ohjaaminen hitaassa nopeudessa
- väistäminen yllättävässä tilanteessa
- työntöohjaus maantienopeudessa

1.5 Käsittelytehtävät

- Hidasajo
- Pujottelu
- Väistö
- Portit
- Jarrutus
- Hätäjarrutus

2. Liikenneopetus

2.1. Ajaminen kaupunkiliikenteessä

- havainnointi ja ennakointi
- ajonopeus ja pysähtyminen
- näkyminen ja merkinannot
- ajolinja ja pyörän paikka
- ajovuorot ja vuorovaikutus
- etäisyydet ja turvallisuusväli
- liikenteen ohjaus ja säännöt

2.2. Ajaminen maantieliikenteessä

- havainnointi ja ennakointi
- ajonopeus ja pysähtyminen
- näkyminen ja merkinannot

- ajolinja ja pyörän paikka
- kaarreajo ja työntöohjaus
- ajovuorot ja vuorovaikutus
- etäisyydet ja turvallisuusväli
- liikenteen ohjaus ja säännöt

3 OPETUKSEN PERIAATTEITA JA OPETUSMENETELMIÄ

3.1 Opetuksen jäsentely

Tässä opetussuunnitelmassa ei tiukasti ohjeisteta eri teoriatuntien järjestystä tai niiden suhdetta ajotunteihin. Autokoululle ja liikenneopettajalle on annettu mahdollisuus jäsentää oppimista oppilaiden tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan.

Opetusprosessissa on tarkoituksenmukaista tehdä asiat tietyssä järjestyksessä. Esimerkiksi ajo-opetuksen alussa on oltava riittävästi pyörän käsittelyharjoituksia, jotta oppilas voisi seuraavassa jaksossa keskittää päähuomion liikennetilanteisiin.

Ajo-opetuksessa edetään vaiheittain yksinkertaisesta monimutkaiseen. Teoriaopetuksen ja ajo-opetuksen on nivouduttava toisiinsa. Tuloksellisessa oppimisprosessissa teoriaopetus tukee ajo-opetusta. Kokemuksesta oppimisen periaate puolestaan tarkoittaa sitä, että ajo-opetuksessa saatuja kokemuksia voidaan hyödyntää teoriaopetuksessa ja pohtia opetussisältöjä syvällisemmin.

Oppiminen on luova ja yksilöllinen prosessi. Kullakin oppijalla on omat erityispiirteensä. Hänellä on ennakkotietoja ja -taitoja, asenteita ja ominaisuuksia, jotka voivat edistää tai haitata oppimista. Opettajan on ensivaiheessa selvitettävä oppijan erityispiirteet ja suunniteltava opetusta ottaen ne huomioon. Opetuksessa on käytettävä riittävän monipuolisia ja yksilöllisiä opetusmenetelmiä.

3.2 Oppijan aktiivinen rooli

Oppimistavoitteiden saavuttaminen edellyttää aktiivisten opetusmenetelmien käyttöä. Aktivoivassa opetuksessa oppiminen on keskeisin tavoite ja päävastuu oppimisesta on oppijalla. Opettajan rooli perustuu hänen asiantuntemukseensa ja turvallisuuteen valmentavaan metodiin.

Aktiivisia oppimismenetelmiä ovat muun muassa kotitehtävät, erilaiset oppilastehtävät, keskustelut, demonstraatiot ja itsearviointit. Käytettävät opetusvälineet eivät saa vallata tilaa oppimiselta, vaan niillä tuetaan aktiivista oppimista.

Itseopiskelu on merkittävä osa tietopuolista oppimista. Oppilaalla tulee olla käytössään koko oppimisprosessin ajan korkeatasoista oppimateriaalia. Tehokas oppimateriaali aktivoi oppilasta itsearviointiin ja itsensä kehittämiseen myös moottoripyöräkurssin jälkeen.

3.3 Arviointit ja palaute

Ajo-opetuksen eri vaiheisiin sijoitetuilla oppilaan omilla, liikenneopettajan ja

tutkinnon vastaanottajan arvioinneilla voidaan edistää paitsi kuljettajaopetuksen tavoitteiden saavuttamista myös yksilöllistä opetusta. Tavoitteena on, että palaute vahvistaa heikkoa itseluottamusta, mutta ei vahvasta liiallista itseluottamusta. Jotta ulkoinen palaute olisi tehokasta, tulisi sen saada oppilas ajattelemaan ja käsittelemään tietoa. Ennen kaikkea sen tulisi kohdistua opittavaan asiaan eikä henkilöön itseensä ja hänen ominaisuuksiinsa.

Oppimisvastuu on oppilaalla. Tämä konkretisoituu siinä, että hän opiskelee itsenäisesti, osallistuu aktiivisesti oppitunneilla ja arvioi omaa toimintaansa.

Itsearviointi on keskeinen tekijä oppimisessa ja liittyy sekä palautteen saamiseen, että opetuksen menetelmiin. Se ei ole synnynnäinen taito, mutta opittavissa. Siksi itsearviointia pitää harjoitella, niin kuin mitä taitoa tahansa.

Opetuksessa voidaan itsearvioinnin avulla päästä käsiksi sellaisiin asioihin, jotka normaalisti ovat tietoisien ajattelun ja päätöksenteon ulkopuolella, kuten omat ajamisen tavoitteet tai sosiaalisen paineen vaikutus. Kuljettajaopetuksen tavoitteisiin kuuluukin kuljettajan itsetuntemuksen lisääminen osana kehittymistä vastuulliseksi kuljettajaksi.

Itsearvioissa on pyrittävä realistisuuteen.

3.4 Moottoripyöraopetuksen erityispiirteitä

Yhtenä palautteen muotona, jota voidaan käyttää opetuksessa, on toisten käyttäytymisen seuraaminen. Onkin suositeltavaa, että oppilaat seuraavat toisen oppilaan ajo-opetusta.

Ajo-opetustilanteessa oppilaan on pukeuduttava turvallisiin suojarusteisiin: kypärän lisäksi ajokäsineisiin ja -jalkineisiin sekä ajopukuun. Luonnollisesti kouluttajan oma esimerkki varusteasioissa on tärkeä, demonstraatioissa ja kaikessa ajamisessa.

Moottoripyöraopetuksessa on erityisesti otettava huomioon lajin fyysisyys. Opetusta on eriytettävä pyörätyypin mukaan, varsinkin raskaiden moottoripyörien osalta. Koulutuksella on kompensoitava oppilaiden kokoerot ja mahdollisuudet hallita pyöräänsä sekä hitaissa nopeuksissa että nopeuden kasvaessa. Jo pyörän käsittely paikallaan ollessa ja kaikissa alle kävelynopeudella eteen tulevilla tilanteilla muodostaa melkoisen haasteen pienikokoiselle kuljettajalle. Kouluttajan rooli tässä muodostuu erityisen tärkeäksi, jotta oppiminen etenee tehokkaasti ja oppilas oppii vaiheittain luottamaan itseensä ja pyöräänsä, kuitenkin niin, että turhat vahingot opettelussa onnistutaan välttämään.

Käsittelyopetuksen ja käsittelykokeen painopisteen tulee olla suurella nopeudella suoritettavissa tehtävissä, moottoripyöräilyn turvallisuustavoitteisiin pääsemiseksi. Vakavimmat vaaratilanteet ja suurimmat osaamisen puutteet kohtaavat moottoripyöräilijän juuri näissä tilanteissa. Jälleen kouluttajan rooli korostuu, opetuksessa on edettävä oppilaan yksilöllisessä kehitystahdissa vahinkojen välttämiseksi.